

לגיון ג'ון ג'ידלי ורומית

זכרונותיו האישיים של
ג'ון באגוס גלאב

את מלחמת העולם הראשונה ביליתי בחזיתות צרפת ובלגיה, עם הפסקות בבתי חולים צבאיים. לכן, אין להתפלא שחיי הקסרקטין של צבא הקבע, אחרי המלחמה, שיעממו אותי ביותר. על כן גם ברור מדוע שמחתי לקרוא, ביום קיצי ב-1920, כי דרושים קצינים מתנדבים לשרות בעיראק. ערביי ארץ זו התמרדו והיו סכויים מרעננים לפעולה והרפתקות בארץ זרה. התנדבתי.

אולם כאשר הגעתי לעיראק כבר נסתיימו הקרבות. במקום משימות קרב מסעירות הוטל עלי תפקידי-שיגרה של צבא כיבוש. בכך השאר, הייתי אחראי לשמירה על גשר צר על נהר פרת, ליד רמאדי.

בוקר אחד, בתחילת 1921, גיליתי כי כל הגדה המערבית של הנהר. מול ראש הגשר, השתנתה בן לילה. קשדות ומטעי התמרים התכסו יצורים משונים, שלא היו שם מקודם. קבוצות אנשים ישבו על הקרקע המאובק במעגלים, סביב מדורות עשנות, בישלו קפה בכלים מפויחים, פה ושם נראו עדרי כבשים פזורים בתוך הים האנושי. אך מעל לכל — בלטו הגמלים. הם כיסו את פני הארץ.

מצאתי את עוזרי הברואי עומד באמצע הגשר, חוסם את הדרך בפני היצורים המשונים. "אלה הם בני שבט שמאר", הסביר לי. "שייך חוק ניצח את ראש שבטם במלחמה ועכשיו אין להם מקום מרעה."

היתה זו פגישתי הראשונה עם בני המדבר ומנהגיהם. משך חמשה ימים נהרו בני השמאר על פני הגשר — עדרים, סוסים רכובים, אוהלים ומטלטלים עמוסים על גבי גמלים. מדי פעם עברו גמלים שנשאו ביתני עצים משונים, מכוסים ויילונות מקושטים. לרגע קט היו החיילונות מופשלים ופנים נשיים הציצו ביניהם.

ואו, באותה פתאומיות שבה הופיעו, נעלמו הפליטים. העדר האחרון עבר את הגשר. אלמלא היו לי במקרה כמה ספרים על ההיסטוריה והמנהגים של הערבים, הייתי בודאי שוכח את כל הפרשה. אולם קריאה חטופה בספרים אלה גילתה לי, לתמהוני הרב, כי אבותיהם של אותם בדואים מוזרים כבשו לפני מאות שנים את מחצית העולם הדרומי בתי ויסרו אימפריה שגודלה כגודל האימפריה הרומית ואשר חיתה יותר זמן מאשר האימפריה הבריטית.

מעבר השמאר הפך בצורה זו לנקודת הי-מיפנה הגדולה של חיי. במקום פליטים עלו-בים ראיתי מול עיני רוחי את צבאות הכובי-שים האדירים מימי קדם.

* * *

אז לב המדבר

התעניינותי בעניינים הערביים למשכה את תשומת לב מפקדי. כאשר, כי עבר שנה, עזבו רוב החיילים הבריטיים את עיראק, השאירה אותי המפקדה במקומי כי קצין קישור בין הממשלה לשבטי הבדואים. החלטה לנצל את השינוי בתפקיד לנסילת חופשה.

לקחתי אתי רק משרת אחד ובסכום של 15

"הנשק האחרון הוא העט", התוודה השבוע סר ג'ון באגוס גלאב, מי שהיה משך 17 שנה מפקדו הכליכול של הלגיון הערבי. מאז סולק עליידי המלך חוסיון לפני ששה שבועות, שקע הגנרל האנגלי המודח במחשבות נזות, סירב לומר דבר על פרשת שירותו וסילוקו מהלגיון. עתה, כפי שהודח, שוכנע כי השתיקה רק תעזור למחרתו הריב במרחב. ועל כן החליט להפסיק את שתיקתו. בעמודים אלה מוגיש "העולם הזה" לפי הסדר מיוחד, את הפרק הראשון של זכרונותיו, המפתיים ערב פרוץ מלחמת העצמאות. הפרקים הכאים יפורסמו ב"העולם הזה" עם סיום כתיבתם.

כל הזכויות בישראל שמורות להעולם הזה.

לי-ש קנינו שני גמלי-רכיבה עלובים. על גמלים אלה, כשאנו לבושים בגדי בדואים, יצאנו למסע של חודשיים. התוכנית: לחצות את המדבר הגדול, המפריד בין גדות הפרת לעמק הירדן. המסע היה עבורי תגלית פוקחת-עיניים. יחד עם משרתי עברתי מרחקים עצומים של ישימון, מיושבים רק שבטי בדואים ספורים. שם למדתי להכיר את אצילות הברואי, את מידת הכנסת האורחים שלו, את חייו הקשים, את גאוותו ואת מסורתו. סביב עשרות מדורות בלילות מדבריים שמעתי את אגדות גיבוריו, שקדמו עוד להופעת הנביא מוחמד.

סוף המסע היה בעמאן, העיירה הקטנה ששימשה בירת נסיכות עבר-הירדן. הגענו אליה בשעות הבוקר; עברנו דרך סימטה צרה לשוק הומה מאדם. היינו רכובים על ארבעה גמלים — אני, משרתי ושני בדואים שליוו אותנו בקטע האחרון של דרכנו. אחרי הדממה של המדבר, קשה היה לגמלים להתרגל לרעש השוק והם קיפצו בהתרגשות רבה.

לפתע היפיעה מילנו מכונית פורד רועשת. בחוטר התחשבות האופייני לבני ערים בפני חיות, לחץ הנהג ברוב כוח על צופר מכוניתו, בדיוק מתחת לחוטם הגמלים. גמלי נרתעו, בעט בארגו עגבניות בדוכן סמוך.

התחנתי הקים צעקה, הנהג הגביר את צפירתו ושוטר שצץ לפתע הוסיף את קולו למהומה. לשוטר היה גם מקל; הוא הודרו להנחיתו על גמלינו, תוך צעקות וקללות. מעבר לפינה הופיע במהרה שוטר שני, ש-שרק במשרוקית צרודה. אנשים הצטרפו ל-מקהלה ולא נותר לנו אלא לנוס מעמאן כי-שגלימותינו מתנפפות ברוח. רובינו נח-בטים בצלעותינו והמון מעורב של שוטרים ואורחים רודף אחרינו. כזו היתה פגישתי הראשונה עם משטרת הלגיון הערבי.

* * *

מחמאה משריף חוסיון

במקרה, הגעתי לעבר-הירדן בי-אותו זמן בו ערך השריף חוסיון, מלך מכה, ביקור אצל בנו, האמיר עבדאללה. חצר המלך נערכה באוהלים בעמק הירדן, שם היה האקלים נוח יותר מאשר בעמאן שעל פיסגת ההרים.